

WAGNERIANA CATALANA N.º 3 ANY 1995

TEMA 4: BAYREUTH. FAMÍLIA WAGNER. PROTECTORS

TÍTOL: **TRIBSCHEN**

AUTOR: *Miquel Llull i Gili*

Lucerna, 20 de Maig de 1928

Hotel Schweizerhof

Els meus ulls ja no són aquells llacs clars dels que t'enamorares, ni el pols que governa les meves mans te la fermesa de la meva joventut. Prest moriré i el vent escamparà la pols dels meus ossos. Ja no quedarà res de mi que el record d'aquells que em conegueren i, passant el temps, potser ni això. Perquè doncs em sent impulsada a escriure les sensacions que viuen dins de mi en aquestes hores?

D'ençà de la teva mort em vaig consagrar amb cos i ànima a preservar les teves obres. No sols de les que varen néixer a l'empara del nostre amor sinó també d'aquelles que composares abans de conèixer-me. Quines llàgrimes d'amargura vaig plorar quan estrenaren el teu "Parsifal" a Nova York sense el meu consentiment!. Et jur que els hagués mort: va ésser com si m'haguessin arrabassat el teu últim fill; el meu propi fill, tan de prop vaig seguir la seva concepció.

Richard, oh Richard, com t'he estimat! Encara avui, després de tant de temps, segueix somiant amb tu i el teu record em persegueix fins i tot de dia.

El nostre destí quedà segellat per sempre a Berlín, aquella freda nit de novembre en què, asseguts a la part posterior del carruatge que ens duia a casa meua i amb l'obscuritat còmplice que ens embolicava, em vares agafar les mans i em besares sense que jo pogués, sense que jo volgués oferir resistència.

Qui ho diria que jo, Còsima, l'educada i silenciosa Còsima, el mirall on s'hi mirava la burgesia, aniria a caure vençuda d'amor als peus de Richard Wagner, el compositor d'avantguarda, el geni del segle!. I menys que ningú el

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080
[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

meu pare, Franz Liszt, el pianista admirat pels públics més selectes d'Europa i que mai pogué considerar-me altra cosa que l'esposa de Hans von Bülow, el director d'orquestra que et va estrenar "Tristany i Isolda" i "Els Mestres Cantaires" i a espatlles del qual cometérem adulteri tants anys...

Em sent cansada, pròxima a l'extenuació sols per haver redactat aquestes línies. El mínim esforç em fatiga extraordinàriament i això et donarà una idea de quant he envellit. T'en recordes com solia escriure incansablement? La teva autobiografia, els diaris, les freqüents i interminables cartes en defensa teva o con testant als teus admiradors, fins i tot a reis. Vaig ésser la teva millor secretària, la companya ideal, la perfecta esposa, la més dolça amant.

Seria millor que me n'anàs a jeure, però abans de fer-ho, no voldria deixar d'anotar el motiu que m'ha duit fins aquí. Perquè ho has de saber, encara que ja no estiguis entre els vius; perquè és necessari que la teva memòria perduri per sempre, eternament. I és que passat demà inauguraré el teu museu a Lucerna. Endevides on? Doncs clar, amor meu, a Tribtschen; a aquella casa on passàrem els anys més feliços de les nostres vides...

Lucerna, 21 de Maig de 1928

Hotel Schweizerhof

Una berlina m'ha portat avui dematí fins a Tribtschen. La darrera vegada que vaig ésser aquí fou ara fa quinze anys, amb l'Eva, la nostra segona filla, la que nasqué aquí quan tu composaves els "Mestres".

Lucerna ha canviat molt des de que tu i jo vàrem abandonar Tribtschen per marxar cap a Bayreuth amb la intenció d'arrelar allà per sempre. No obstant això, a mesura que m'apropava a casa, es va fer patent per a mi que Déu ha estat clement amb aquest racó, separat de la ciutat: tot segueix igual. La casa ferma en el seu lloc, la verda gespa creix lliure i enrevolta la mansió mentre el llac del Quatre Cantons la bressola amb el suau rumor de les ones que acaricien la ribera, no gaire lluny.

M'ha rebut Frau Ellen Beerli, la qui serà zeladora del museu, donant-me les gràcies per l'entrega que vaig fer de sis grans caixes contingent material que serà exposat i admirat per tots aquells que venguin fins aquí en el futur: primeres edicions dels teus escrits i partitures, fotografies, aquarel·les i quadres. A tots aquests records s'hi afegeixen donacions particulars de persones que tengueren relació amb nosaltres, editors, músics, cases d'òpera... Ella ha disposat tot amb molt de gust i la casa està preparada pel gran dia.

Li he demanat que em deixàs sola i he tornat lentament al passat en transitar aquelles cambres que acolliren els nostres cossos i ànimes, els nostres somriures i llàgrimes; enmig d'aquelles parets i finestres que veren néixer a Eva i Siegfried i que foren testimonis de les visites de Friederic Nietzsche, del rei Ludwig II i de tants d'altres.

El paisatge que es contempla a través dels amples finestrals segueix essent encisador; a la dreta, quasi per la part de darrera, el gigantesc Pilatus s'aixeca desafiant, atorgant protecció a la casa; cap al front, el verd pujol devalla suaument fins a unir-se amb el llac, i més enllà d'aquest, l'exercit d'orgullosos cims amplis, amb el Rigi com a portabandera. A l'esquerra, és gairebé visible Lucerna, la sempre bella i encantadora Lucerna.

He sortit a l'exterior, a la petita rotonda ajardinada, i m'he recolzat a la balustrada, deixant-me embriagar per l'aroma de les flors. La meua s'ha passejat per damunt les blaves aigües del llac, l'omnipresent llac que ho domina tot. Aquells vells xops que escortaven la casa segueixen resistint, no cedeixen davant la mort i continuen donant refugi als estornells.

En tornar a l'interior m'he assegut a "l'Erard". Si aquest piano pogués parlar, què no seria capaç de contar-me? Què no seria capaç de dir d'aquells ditxosos dies en que improvisaves sobre temes de les teves òperes i els al.lots ballaven divertits al vostre voltant? Vaig aclucar els ulls i polsar les tecles. Sonà l'idil.li, "l'Idil.li de Tribschen".

Encara m'estremesc si pens en la sorpresa que em donares quan tu i aquells músics de Zürich amb els qui havies assajat d'amagades durant setmanes el tocàreu per primera vegada. Jo dormia a la cambra de dalt, aliena

als preparatius. Els músics acudiren abans de l'alba i afinaren els instruments a la cuina. Llavors, els disposares a l'escala i, quan tot va estar a punt, aixecares la batuta i emergí la música, aquella música amb la que em donaves les gràcies per haver-te engendrat Siegfried. Em vaig despertar, no sabent si encara somniava, i quan vaig obrir la porta de la meva cambra, a penes podia creure el que veien els meus ulls; el déu de la meva vida em saludava somrient i fent-me senyes amb la mà perquè callàs i escoltàs, només escoltàs. En acabar, t'avançares i m'entregares la partitura dedicada i, besant-me als llavis, em digueres:

- "Molts d'anys, amor meu".

Era el 25 de desembre de 1870. Jo tenia 33 anys i tu 57. L'agost havíem pogut, per fi, casar-nos en aconseguir el divorci de Hans.

Defora queia dolçament la neu...

Tribschen, 22 de Maig de 1928

Avui dematí, coincidint amb l'aniversari del teu naixement, s'ha procedit a la inauguració del museu amb un acte senzill. El batlle de Lucerna s'ha desplaçat expressament des de la ciutat per pronunciar un breu discurs ressaltant la teva categoria humana i l'impacte de la teva música en les generacions que et seguiren. Jo he agraït en el teu nom aquestes atencions i m'he compromès a proporcionar en el futur el mateix suport que he donat en el passat. A continuació, l'orquestra del teatre ha interpretat el preludi de "Els Mestres Cantaires". He rebut demostracions d'afecte per part tant dels admiradors com de les autoritats i a poc a poc s'han anat acomiadant tots fins que, a l'horabaixa, ja no ha quedat ningú.

Frau Eberli m'ha ofert la seva hospitalitat. Em puc quedar a la cambra de dalt tant de temps com vulgui. Romandré uns dies i després tornaré a casa, a Bayreuth.

Tribschen, 23 de Maig de 1928

Ahir no vaig poder dormir. Excitada pels aconteixements, em vaig despertar en meitat de la nit i no vaig aconseguir aclucar els ulls. La claror de la lluna plena entrava impetuosa per la finestra mig oberta i il·luminava el meu jaç. Vaig devallar en silenci l'escala i em vaig dirigir al saló, seguint-me a l'ample sofà. Des del meu seient podia veure els reflexes platejats que la blanca dama extreia del llac, com si fossin petites gotes de llum que botassin alegres damunt les aigües.

Mai em vaig sentir amb tantes ganes de viure com durant aquelles nits que precediren el naixement de Siegfried. Em vaig quedar embarassada al Gotard, en aquella frontera muntanyosa entre Suïssa i Itàlia, en el transcurs del viatge que tu i jo emprenguérem cap a Gènova acompanyats per Jakob, el servent. Durant les vetllades d'hivern, després de sopar, passàvem al saló i allà els contaves contes a les nines. A vegades els llegies els dels germans Grimm; d'altres, obries les portes de la teva imaginació i deixaves que la teva fantasia es reflexàs en el seus ulls, oberts d'admiració. Imitaves la veu de cada personatge: agre i nasal per a la bruixa; de tenor i viril per a l'heroi, melosa i dolça per els animalets del bosc. En ocasions, t'aixecaves de la cadira i donaves voltes per l'estança tractant d'imitar els moviments dels protagonistes. Una vegada, fins i tot, et revolcares per terra i t'aficares davall el piano, tot per donar més versemblança al teu relat. Com ens feies riure a tots!

En acabar, les ficàvem al llit i tornàvem al saló. Jo per cosir o teixir unes petites sabatetes per al futur fill i tu acudies a la biblioteca i seleccionaves un llibre, be fos d'Homer, Calderón, Shakespeare o Schiller. I de bell nou tornaves a llegir en veu alta però, aquesta vegada, sols per a mi, amb la mateixa passió que abans havies fet servir amb elles. Jo gaudia amb "El Quijote". Veia aquell noble il·lustre, perseguit per l'infortuni, i les seves desventures em commovien fins a les llàgrimes.

I arribada l'hora e colgar-nos, m'encerclaves amb els teus braços i acariciaves el meu ventre.

- "Còsima", -em deies- "aquest serà mascle i serà d'alguna manera, especial per als dos, t'ho asseguro".

Jo em girava i et besava al front. Aleshores era quan el petit deia la seva i començava a agitar-se dins de mi. Jo exigia un altre cop les teves mans i deia:

- "Sent-lo, Richard. Sent-lo ara com es mou!".

La pell de la meua panxa tremolava tota com si l'infant rigués, com si volgués unir-se a nosaltres. Era el batec de la vida, de l'esperança en el futur, de la continuació de les arrels, i els teus ulls plens d'amor eren el millor pagament que una mare pogués desitjar.

La natura i l'atzar volgueren que, mentres tu donaves forma a l'heroi que no coneixia la por, el meu cos s'acomodàs a la nova criatura, a aquella petita llavor, deixant-li espai a mesura que creixia. Ambdós quedarien units per sempre en compartir el mateix món.

Així, en braços l'un de l'altre, ens quedàvem dormits, engronxats en ocasions per la claror de la lluna, aquesta mateixa llum que ahir no em deixava dormir...

Tribschen, 24 de Maig de 1928

En aixecar-me avui dejorn i descórrer les cortines he pensat igual que ho vaig fer cada matinada durant els sis anys que restàrem aquí: "com es possible no sentir-se enamorada al contemplar el mut espectacle d'aquesta puixant natura?".

Un dia de setembre no et vaig trobar al meu costat en obrir els ulls. Vaig baixar al teu estudi i obrí silenciosament la porta. Allà estaves tu, concentrat en la composició del "Crepuscle"; em vaig desplaçar furtivament i, pel darrera, et vaig envoltar el coll amb els braços, besant-te amb dolcesa els cabells. Davant tu s'estenia un finíssim brodat de notes: la marxa fúnebre de Siegfried.

- "He acabat d'esbossar-la amb temes que guarden relació amb l'heroi. La vols escoltar?".

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080
[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

Jo vaig dir que si amb el cap. T'aixecares àgilment i recollires la partitura, arrossegant-me de la mà fins el saló.

- L'orquestra queda en silenci i sols s'escolta el distant percudir dels timbals. Una figuració de tresets ascendents representa el seguici fúnebre, així..."

I la teva mà esquerra es desplaçà misteriosament sobre les tecles greus del piano.

- "Llavors" -continuaes-, "tres notes separades entre elles per llargs, tràgics silencis, precedeixen a l'entrada de la orquestra en do menor, fortíssim".

El piano retronà amb l'impacte del sinistre acord.

- "Siegfried és mort i ja no queda esperança per ningú, ni per els déus ni per als mortals. L'orquestra desenvolupa els temes: el dels Walsungos, els seus pares, confiat a les quatre tubes i després a les trompetes; a continuació el tendre motiu de Sieglinde, la mare, compartit pel corn, el clarinet i, finalment per l'oboè i la trompa; mentrestant, empentejada per aquelles semicorxeres inicials que representen la solemnitat de l'instant i que he pensat orquestrar a les violes, va creixent la sonoritat, desembocant en el tema de l'espasa, en lluminós do major, executat per la trompeta".

Aclucares els ulls al temps que seguies tocant el piano, com si imaginassis damunt l'escenari aquells valents guerrers emportant-se el cos sense vida de l'heroi mentre la lluna guaitava entre els núvols.

Quan els obrires un altre cop, et lluentejaven de l'excitació i era visible el bategar de les venes als teus polsos.

- "A la fi, emergeix a les trompes el més noble, el més pur: el motiu de Siegfried, que s'escolta per segona vegada a les trompetes. A poc a poc, minva la intensitat per acabar amb el motiu de la nova Brunhilde, la valquíria que el va estimar sincerament".

Quan acabares, tornant el piano al seu somni primitiu, em posares les mans als genolls.

- "És que no te fas una idea ja, Còsima? És que no ets capaç de veure? Déu meu!", -exclamares- "He compost una música magnífica!".

Et vares passar la ma pels llavis i dirigires la mirada a través de la finestra, llançant-la vers l'infinit, vers l'albada...

Tribschen, 25 de Maig de 1928

Si t'he de ser sincera, alguna cosa si ha canviat d'ençà que tu i jo vivíem ací. Ja no hi és la quadra, on el vell "Fritz" va veure alleugerida la seva solitud quan se li afegí "Grane", la formosa egua regal del rei Ludwig. Ni tampoc hi són les ovelles, gallines i moixos amb els que es divertien tant els nins en jugar. El meu pequinès "Koss" morí ara ja fa temps i el teu inseparable terranova negre, "Russ", el que t'acompanyava en els teus llargs passeigs cap a Lucerna quan acudies a la cerveseria "Dubeli", el fidel amic fins a la mort, reposa per sempre a Bayreuth.

Pensant en ell, em ve al cap aquella excursió que emprenguérem a mitjan Juny, quan Siegfried havia fet gairebé un any. Ens vestirem tots amb robes de batalla i tu et posares el capell "Wotan" d'ala ampla, el que tant de respecte infonia als al.lots i que al mateix "Russ" li causava poc menys que pànic. Acompanyats per Jakob i Vreneli, la majordoma, partírem a trenc d'alba en direcció oest, cap a St. Niklausen, sense abandonar mai la companyia del llac, transitant per caminols gairebé oblidats. Trobàrem un lloc deliciós, en una llengua de terra que s'internava una mica en les aigües i des d'on divisàvem Tribschen al lluny. El sol de primavera il.luminava els nostres cossos exhausts i ens assegüem a l'ombra d'un frondós til.ler. allà estenguérem les tovalloles i començàrem a treure el menjar del gran paner de vímet.

Mentrestant, tu aprofitares per guimbar amb Isolde i Eva damunt l'herba i jugar amb elles al ca i el moix; els demanaves que t'encalçassin, a veure qui era capaç de collir-te i, quan et deixaves agafar, esclataves amb les rialles més

jovials del món, les engronxaves per la cintura i les llançaves en l'aire. Veient-te córrer com si encara fossis un jovenet, vaig pensar en l'errat concepte que de tu en tenien les gents que no et coneixien: ells imaginaven l'home seriós i profund, al filòsof ple de consciència de si mateix, teixidor de bromoses sagues nòrdiques i creador d'una música amb prou feines comprensible pels públics erudits. Per a mi tu eres tan sols l'encantador pare dels meus fills, pletòric d'energia i entusiasme, de tendresa i calor.

Menjàrem unes suculentes carns fredes que havia preparat en Jakob i també pa amb confitura casolana de maduixes. La canalla fruï el deliciós pastís que amb tant d'afecte havia fet Vreneli la nit passada. Quin aspecte tan graciós tenia el petit Siegfried amb les seves galtes empastifades de xocolata!

Record que un simpàtic esquiroi davallà àgilment d'un castanyer i corregué cap a nosaltres. Es passejà sense temor per damunt les tovalles i es recolzà a la meva mà. Les nines tornaren boges d'alegria amb l'animalet i l'acaçaven intentant fer-se amb ell mentres en Siegfried somreia i feia mamballetes amb les seves petites mans.

Jakob i Vreneli davallaren amb les nines fins al llac i les vigilaren mentres elles es banyaven nues, encantades de fer cucaveles i nedar en aquelles clares aigües.

Tu t'ajagueres al meu costat i reclinares el cap a la meva falda. Amb els ulls tancats em vas dir:

- "Gràcies per tot, Còsima, perquè si no haguessis vingut a mi, no hauria pogut trobar aquesta dolça felicitat. Pots tenir per ben cert que, sense el teu amor, no hagués compost una sola nota més".

- "Gràcies Richard", -et vaig contestar- "perquè sense tu mai hagués sabut el que significa èsser una dona".

Siegfried dormia plàcid dins la seva petita cistella al nostre costat i en "Russ" remenava la cua i mirava en direcció al llac on les nines seguien banyant-se i rient...

Tribschen, 26 de Maig de 1928

Als prestatges de la meva memòria roman encara el record d'un capvespre de primavera, poc abans de mudar-nos a Bayreuth. Jo portava un vestit preciós de casimir blau, guant de punt i capellet de palla fermat amb una cinta rosa; tu vesties pantalons i jaqueta de vellut oscur i camiseta de seda beige. La cadena d'or del teu rellotge penjava pansida de la butxaca del guardapits i els teus formosos cabells castanys, encara vigorosos, sortien per davall de la gorra d'artista, decantada sobre el cap.

Abandonàrem la casa després de prendre cafè al saló principal i passejàrem a la vora del llac. Un vent fluix cargolava la superfície i fins els nostres rostres arribava l'oratge fresc portant dissoltes gotetes d'aigua. Caminàrem molta estona fins arribar al petit moll de fusta on les manses ones venien a morir. Allà li donares uns francs al vellet pescador que guardava els bots. Embarcàrem en un d'ells i, tots sols els dos, tu als rem i jo enfront de tu, ens endinsàrem al llac.

Vàrem quedar en silenci, extasiats en la visió del magnífic paisatge. El "Rigi" es despullaria prest del seu abric blanc deixant veure la verda pell: espesses forestes de alerços i avets. El sol se n'anava a la posta; potser s'afanyava per anar a dormir al seu jaç darrera les muntanyes.

Aleshores s'esdevé l'instant màgic que perdura amb força a través dels anys: de sobte, un cigne blanc creua els aires per posar-se damunt les aigües, no gaire lluny de nosaltres, espantant amb el seu amaratge a una colla d'ànecs. Tu l'observes fixament, capficat en els teus pensaments, i deixes de vogar. El veim lliscar cap a la dreta durant un temps i, cansat d'anar a la deriva, batre les ales una estona fins assolir la velocitat suficient per a enlairar-se. El seguim amb la mirada fins que es converteix en un puntet quasi invisible a l'horitzó; et gires cap a mi i em dius:

- "El cigne de Lohengrin ve a cercar-nos: ens avisa de què ja no ens queda més temps i hem de partir cap el nostre Monsalvat".

Massa bé comprenia jo les teves paraules i, sense forces per afegir res més, només vaig poder baixar el cap i plorar suaument perquè, encara que sabia a on es dirigia el nostre destí, em mancava el coratge per a suportar el turment de la partida, l'allunyament del nostre niu d'amor, d'aquell lloc idíl·lic on ens ho donàrem tot sense esperar el beneplàcit de ningú...

Si alguna vegada algú arribà al paradís sense que calgués morir, aquests fórem nosaltres a Tribschen, Richard.

D'un temps ençà només escolt en el meu cap la trista melodia sonada pel pastor del Tristany amb el seu flabiol melangiós: em crida vers la nit.

Fins després, amor meu; espera'm perquè prest estaré amb tu.

+ + +

Còsima Wagner morí l'any 1930. En tenia noranta-dos. Reposa junt al seu marit a Bayreuth, al jardí que hi ha a la part posterior de ca seva, "Wahnfried". La làpida que els cobreix no té inscripció alguna però tots saben qui són els que estan allà enterrats. La tomba de "Russ" resta no gaire lluny de la dels seus amos.

Aquest relat està basat en fets reals si bé el pretext per l'acció és totalment anacrònic (l'inauguració del museu a Lucerna fou l'any 1933 quan Còsima ja era morta). Si exceptuam l'estrena de l'Idil·li de Tribschen, que succeí de manera molt similar a la narrada, totes les altres anècdotes són fruit de l'imaginació.

(Guardonat al Concurs Literari Ajuntament

Capdepera (Mallorca), Estiu, 1994)